

Filip Vilém z Neuburka – 320 let od úmrtí

V nadpise jmenovaný muž je osobou ve zdejší kraji, ba i v Zákupech, naprosté většině lidí asi neznámou, spojuje jej se zdejšími dějinami ostatně pouze několik let, avšak právě on spojuje zákupské dějiny s celostátními i s evropskými a je zde také pohřben. Proto jistě není nadbytečné si jej připomenout.

Filip Vilém z Neuburka byl prvním manželem majitelky Zákup Anny Marie Františky, proto začneme u jejího rodu. V roce 1632 se zákupské panství dostalo dědictvím do rukou sasko-lauenburského prince a pozdějšího vévody Julia Jindřicha, po němž jej zdědil jeho syn Julius František. O něm jsme psali na stránkách Zákupského zpravodaje v roce 2009, při příležitosti výročí jeho úmrtí. Došlo k němu poměrně nečekaně 30. září 1689, právě v době, kdy se chystal navštívit Sasko-Lauenbursko a jednat tam o svém možném novém sňatku, protože zatím neměl mužského dědice. Po vévodovi zůstaly dvě dcery, sedmnáctiletá Anna Marie Františka a o dva roky mladší Františka Sibyla Augusta. Sasko-Lauenbursko jako ženy zdědit nemohly, avšak zbyly jim rozsáhlé statky v Českém království.

Poručnictví nad oběma princeznami (to byl skutečně titul obou dívek jako dcer vévody) převzal sám císař Leopold I. (vládl 1657–1705) a péči o dívky svěřil velmi vznešené rodině Lobkoviců, totiž roudnickému knížeti Ferdinandu Augustovi a jeho manželce Marii Anně. Ihned se samozřejmě začalo jednat o sňatcích obou dívek.

Pro starší přicházel v úvahu markrabě Ludvík Vilém z Baden-Badenu, malého německého státečku na pomezí Německa a Francie. Byl sice velmi zadlužený, ale také byl velmi slavný svou účastí v bojích proti Turkům. Již v lednu 1690 přijel do Prahy, avšak 14. ledna 1690 uzavřel v Ostrově nad Ohří svatební smlouvu s mladší z princezen, Františkou Sibylou Augustou. Proč k této změně došlo, nevíme, patrně se mu tato princezna zalíbila více. O majetek zřejmě nešlo, protože obě dívky se vzápětí o zděděná panství rozdělily. Spory o majetek byly tvrdé a vedly se ani ne tak o pozemkový majetek jako spíše o cenné předměty – vzácné hodiny, sklo, stříbrné věci, obrazy apod. Nicméně Ludvík Vilém se snažil najít pro Annu Marii Františku jiného ženicha a doporučil svého spolubojovníka z tureckých válek prince Evžena Savojského. Ten sice přijel již 15. dubna 1690 do Roudnice, kam zanedlouho dorazila i jeho zamýšlená nevěsta, ale zalíbení v sobě nenašli. Sebevědomé Anně Marii Františce zřejmě nejvíce vadilo to, že není a nebude suverénním vládcem některého z německých státečků, ženicha takového postavení pro sebe nepovažovala za vhodného.

Z dalších návrhů a možností nakonec vzešel Jan Vilém z Neuburku. Neuburkové byli jednou z větví bavorského vévodského rodu Wittelsbachů a vládli v německém státečku na středním Rýně s hlavním městem Heidelbergem, který se nazýval Rýnská Falc a jehož panovník měl titul falckrabě (varianta titulu hrabě). Ačkoliv se jednalo o území opravdu malé, měl rýnský falckrabě velký význam, neboť byl jedním ze sedmi kurfiřtů, tedy nejvýznamnějších německých panovníků, kteří volili císaře. V roce 1690 tam vládl otec zamýšleného ženicha, Filip Vilém, Jan Vilém byl jeho následníkem. Budoucí kurfiřt se Anně Marii Františce jevil jako perspektivní ženich, avšak narazila na odpor císařského dvora. Jednak prý, jak psal dědeček Anny Marie Františky, císař nechtěl mít v Čechách usazeného kurfiřta, jednak však se v tomto případě nejevila naopak Anna Marie Františka jako rovnorodá nevěsta. Sestra Jana Viléma Eleonora Magdaléna byla totiž manželkou císaře Leopolda a další sestra Marie Anna manželkou španělského krále Karla II. Jak císař, tak španělský král vyjádřili se sňatkem nesouhlas. A tak Anna Marie Františka musela vzít zavděk mladším bratrem Jana Viléma, který měl jméno po otci, tedy Filip Vilém. Neušla tak manželství s nevládnoucím členem panovnického rodu, ale stala se sňatkem s ním velmi blízkou příbuznou dvou nejmocnějších panovníků Evropy.

A tak byli 29. října 1690 v Roudnici oba mladí lidé oddáni, bohužel s poměrně malou nádherou, protože krátce předtím zemřel otec Filipa Viléma. Ženich byl o čtyři roky starší než

nevěsta (Anna Marie Františka se narodila v roce 1672, Filip Vilém v roce 1668) a Anna Marie Františka získala sňatkem titul falckraběnky. Novomanželé odjeli do Neuburgu v Bavorsku a po několika měsících se usídlili v Zákupích. Filip Vilém se prý pustil do zvelebování panství, avšak je otázkou, jak velký podíl na tom měla jeho manželka. V Zákupích pokračovaly barokní stavby započaté vévodou Juliem Františkem. Byl postaven některý z mostů přes Svitávku, opraveny či rozšířeny některé prostory v zámku. Postupně se doplňovaly o nové prvky zahrady a byly dokončovány stavby na závodíšti (v místech dnešní silnice pod zámkem), upravoval se také zámecký příkop na zahradu. Především však v roce 1692 byly plastické prvky zámecké budovy natřeny červeně místo šedě. Změnou barevnosti se vedoucí stavby, významný architekt Giulio Broggio, odchýlil od původní barevnosti, navržené Domenicem Orsim. G. Broggio dokončil také budovu předzámčí, jeho vlastní stavbou je východní křídlo této budovy s věžičkou. Nad vstupní bránou dodnes nalezneme alianční erb Anny Marie Františky a Filipa Viléma.

Mladým manželům se již 22. října 1691 narodila dcera, která dostala jméno Leopoldina Eleonora, nepochybně podle císařských manželů, kteří byli jejím strýcem a tetou. A v roce 1693 se 30. ledna narodila druhá dcera, Marie Anna Karolína. Připomněli jsme si tedy nedávno také 320. výročí jejího narození. Dne 2. února byla v Zákupích pokřtěna a u této události byla prý nejen matka Filipa Viléma, ale také samotná císařovna Eleonora. Brzy poté však nastaly dvě události velmi smutné. Již 8. března 1693 zemřela starší z obou dcer Leopoldina Eleonora a 8. dubna onemocněl falckrabě Filip Vilém. Ten pak zemřel o dva dny později, 10. dubna. Příčina jeho smrti není známá. Smutné je to, že v manželství se oběma partnerům zjevně dařilo dobře a že Filip Vilém zemřel v pouhých čtyřiaadvaceti a půl letech.

Giulio Broggio vybudoval snad právě v této souvislosti v zákupském kostele kryptu s hrobkou (jedna už tu byla, v ní odpočívali dřívější majitelé panství Berkové z Dubé). Jak bylo tehdy zvykem, spočinula nejprve rakev s falckrabětem v kostele na castrum doloris, tedy katafalku s mnoha vyřezávanými ozdobami kolem. Planulo tam 24 tlustých svící, 400 lamp a čtyři tucty pochodní. Pohřební obřady vedl prý kněz z Doksan. V kryptě odpočívá Filip Vilém dodnes. S ním zde byla pohřbena jeho starší dcerka a později i jeho manželka a mladší dcera.

Filip Vilém tedy spojil Annu Marii Františku s dalším významným německým panovnickým rodem, ale i s rodem Habsburků. Toto spojení se však brzy ukázalo spíše jako nevýhoda, protože ačkoliv údajně Anna Marie Františka se již vdávat nechtěla, císař s císařovnou jako její nejbližší příbuzní a navíc panovníci, jimž mohla těžko odmítnout, ji tlačili k novému sňatku. A tak musela Anna Marie Františka uzavřít manželství s Giovanni Gastonem Medicejským, o které nestála a které se nevydařilo. Ale to už je zase jiná historie.

Martin Aschenbrenner

Aschenbrenner, Martin. Filip Vilém z Neuburka – 320 let od úmrtí. *Zákupský zpravodaj*. Zákupy, 2013, 22(27), 8-9.